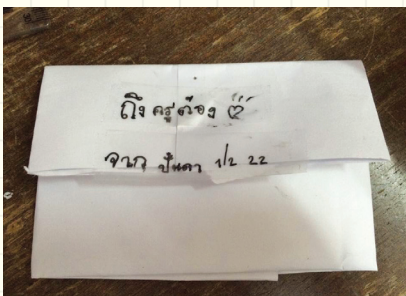

เรื่องเล่าจากห้องเรียน

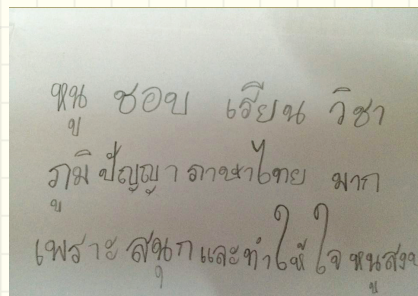
“ครูสอนภาษาต้องไม่ใช่แค่สอนไปตามที่หลักสูตรกำหนด ต้องมีหลักคิด
ที่ช่วยกำหนดพฤติกรรมการสอนของครู เพื่อช่วยให้นักเรียนได้มีพื้นฐาน
ทางภาษาที่มั่นคงแข็งแรง ซึ่งจะเป็นคุณต่อชีวิตในภายหน้าอย่างมาก”

โรงเรียนเพลินพัฒนา ให้ชื่อหน่วยวิชาภาษาไทยว่า หน่วยวิชาภูมิปัญญาภาษาไทย
ที่หมายถึงการจัดการเรียนการสอนลักษณะหนึ่งซึ่งมีการบูรณาการสาระย่อยต่างๆ
ในกลุ่มสาระวิชาภาษาไทย แก่นสาระของภูมิปัญญาไทยแขนงต่างๆ ศิลปะวิถีจักษ์
และสุนทรียศาสตร์เข้าด้วยกัน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนเข้าถึงคุณค่าและแก่นสาระ
ของความรู้และทักษะต่างๆ ที่นำมาบูรณาการ และได้เข้าถึงสภาวะของการ
บูรณาการนั้นซึ่งเป็นรากฐานของภูมิปัญญาไทย และเกิดเจตคติ ความรู้ และทักษะ
ในการใช้ภาษาไทยอย่างมีคุณค่า ซึ่งเป้าหมายนี้ได้กลายเป็นหลักคิดที่ช่วยกำหนด
พฤติกรรมจัดการเรียนการสอนของครูด้วยเช่นกัน

เนื่องจากภาษาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ดังนั้นการเข้าใจในวัฒนธรรมผ่าน
การเรียนรู้ภาษา และภูมิปัญญาแขนงต่างๆ จึงเป็นส่วนสำคัญในการถักทอให้เกิด
ความเข้าใจในเชิงลึก ที่จะก่อเกิดเป็นความเข้าใจในสิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างเป็นองค์รวม
ซึ่งจะก่อให้เกิดคุณต่อชีวิตของผู้เรียนจากการหยั่งถึงความดี ความงาม และความจริง
ของสิ่งที่เรียนรู้ และการได้สัมผัสกับสุนทรียภาพอย่างไทย นั่นเอง

จดหมายถึงครู

จากเด็กหญิงบันฑา ทวีชัยทศพล

นักเรียนชั้นประถมปีที่ ๑

การเรียนการสอนในลักษณะเช่นนี้ จึงไม่ใช่เพียงแค่การสอนภาษาเท่านั้น แต่คือ การกล่อมเกลาชีวิตจิตใจของผู้เรียน ผ่านการเรียนรู้ภาษาควบคู่ไปกับการทำความรู้จัก กับวัฒนธรรมไทยในแขนงต่างๆ ด้วยการหยั่งลึกลงสู่รากเหง้าของตน แล้วสร้างใหม่ ให้มีความงดงามทั้งตัวผู้สร้างงานและผลงานที่ได้สร้างสรรค์ขึ้น ซึ่งปรากฏการณ์นี้ เป็นภาพที่สะท้อนให้เห็นว่าทั้งโลกภายในและโลกภายนอกของคนๆ หนึ่งนั้น มีความ เกี่ยวโยงสัมพันธ์และถักทอกันอย่างแนบแน่น

ชิ้นงาน มองย้อนสะท้อนตน เจ้าของผลงาน : เด็กหญิงณัฐริบ เสถียรภาพอยุธยา นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒

ชิ้นงาน ลายไทยจากผัก เจ้าของผลงาน : เด็กหญิงวรรณวรรธ ทิพย์วัฒน์ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒

การสอนทั้งการเรียนสาระวิชา และภูมิปัญญาไทยแขนงต่างๆ ควบคู่ไปกับการสอนวิธีเรียน จะทำให้นักเรียนได้เรียนทั้งสามอย่างไปในเวลาเดียวกันอย่างเป็นเอกภาพ

โรงเรียนเพลินพัฒนานำเอาการอ่านวรรณกรรม มาช่วยสร้างความเข้าใจในหลักภาษา และฝึกฝนการใช้ภาษาโดยเชื่อมโยงไปหาที่มาของภูมิปัญญาไทยในแขนงต่างๆ

ในภาคเรียนวิริยะ ปีการศึกษา ๒๕๖๓ คุณครูบุ๋ก - จินตนา กฤตยากรนุพงศ์ และคุณครูกานต์ - บัวสวรรค์ บุญมาวงษา ได้นำนิทานพื้นบ้าน ๔ ภาค และภูมิปัญญาไทยจากลายผ้า มาให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ได้เรียนรู้กันเป็นเวลา ๘ สัปดาห์ โดยเรียนสัปดาห์ละ ๕ คาบ (คาบละ ๔๕ นาที)

พื้นความรู้เดิม :

นักเรียนช่วงชั้นที่ ๑ (ประถมศึกษาปีที่ ๑ - ๓) เรียนรู้จักเส้นสายลายไทยจากคาบภูมิปัญญาลายไทย สัปดาห์ละ ๔๕ นาที มาตลอดระยะเวลา ๓ ปี

ประสบการณ์ใหม่ :

ครูนำลักษณะเด่นของแต่ละชนิด ไปสร้างเป็นท่า brain gym ให้นักเรียนทายว่าเป็นท่าที่มาจากผ้าผืนใด

นักเรียนทำกิจกรรม “คูไหน...ใช่เลย” จับคู่ลายผ้ากับชื่อลาย พร้อมทั้งให้เหตุผลว่าเหตุใด จึงคิดว่าลายนี้มีชื่อเช่นนั้น รูปลักษณะของลาย มีความเชื่อมโยงกับชื่ออย่างไร

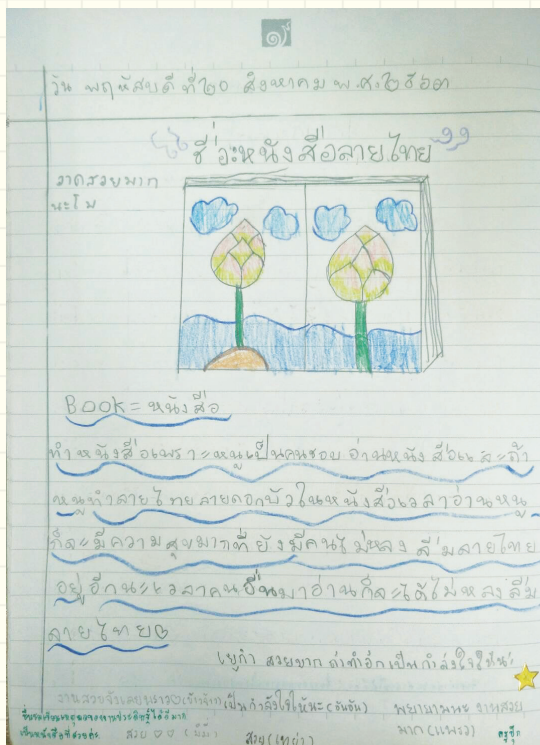
จากนั้นให้นักเรียนเลือกลายผ้าที่แต่ละคนชื่นชอบ แล้วนำมาถอดถ่ายให้เป็นลวดลายลงในตาราง เพื่อเก็บเอาไว้เป็นต้นแบบในการสร้างสรรค์ชิ้นงานต่อไป

ในวันนี้นักเรียนส่วนใหญ่สะท้อนการเรียนรู้ว่าสนุกที่ได้ทำกิจกรรมการจับคู่ภาพลายไทยกับชื่อผ้าลายไทย อีกทั้งยังได้ถอดลวดจากผ้ามาวาดลงในกระดาษด้วยความรู้ใหม่คือ ได้รับรู้ถึงแรงบันดาลใจ และที่มาของลวดลายต่างๆ ที่มีอยู่ในลายผ้าของคนสมัยก่อน เด็กคนหนึ่งเขียนสะท้อนว่า “จากการเรียนรู้ในวันนี้ผมรู้สึกสนุกเพราะผมได้วาดภาพโดยใช้ไอเดียของตนเองเพื่อทำให้สวยงาม ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการเรียนภูมิปัญญาภาษาไทย คือ ชื่อของลายต่างๆ และที่มาของลายทั้งห้ามีลายนก ลายน้ำไหล ลายดอกบัว ลายต้นสน และลายตะขอ ที่สร้างและคิด โดยคนโบราณ พวกเขาได้เอามาจากสัตว์ พืช อาวุธ และของใช้ในชีวิตประจำวัน”

นอกจากกิจกรรมดังกล่าวแล้ว ครูยังได้จุดประกายให้นักเรียนเกิดแรงบันดาลใจในการทำโครงงานปลายภาค ที่จะเกิดขึ้นในอีก ๘ สัปดาห์ข้างหน้า ตั้งแต่วันแรกที่เริ่มเรียนด้วยการนำเอาภาพผลงานของปีที่แล้วมาให้นักเรียนได้รับชมด้วย ซึ่งทุกคนล้วนบอกเป็นเสียงเดียวกันว่า “งานของพี่สวยงาม สร้างสรรค์ และประณีตมาก”

เมื่อนักเรียนได้เห็นผลงานของรุ่นพี่แล้วก็ได้ย้อนกลับมาคิดถึงหัวข้อที่ตนเองสนใจว่า อยากรู้ศึกษาและสร้างลายไทยตามความถนัด และความสนใจของตนเองออกมาในรูปแบบใด

หัวข้อโครงงานปลายภาคของ เด็กหญิงธันชนก บุรณะชน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

ภารกิจต่อมาที่ครูมอบหมาย คือ การค้นหาลวดลายที่อยู่ในลายผ้าพื้นบ้านภาคอีสาน ที่พบได้ในบ้านของแต่ละคน พร้อมทั้งค้นคว้าเพิ่มเติมให้รู้ที่มาของผ้าผืนนั้น ที่มาของลวดลาย และรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับการทอผ้าชนิดนั้นๆ มานำเสนอ หรือหากใครไม่มีผ้าก็สามารถนำเอาสิ่งของอื่นๆ ที่ได้มาจากภาคอีสานมาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันได้

กิจกรรมนี้ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเชื่อมโยงไปถึงวิธีการทำความเข้าใจกับวัฒนธรรมของภาคต่างๆ ในประเทศไทย ผ่านเรื่องเล่าหลากหลายแง่มุม ทั้งจากเนื้อเรื่องที่ได้อ่าน และการเติมเต็มด้วยประสบการณ์ของนักเรียน เพื่อให้ทุกคนมีบทบาทเป็นผู้ขับเคลื่อนการเรียนรู้ด้วยผ้าและสิ่งของที่แต่ละคนนำมา เมื่อประกอบเข้ากับเรื่องราวที่ไปค้นคว้ามาแบ่งปันกัน ก็จะก่อให้เกิดเป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยใช้วัตถุทางวัฒนธรรม และความรู้จักที่นักเรียนแต่ละคนมีเกี่ยวกับภาคต่างๆ เป็นตัวเปิดไปสู่นิทานพื้นบ้าน ๔ ภาค ซึ่งนิทานแรกที่นำมาเรียนรู้กันก็คือ เรื่องพญาคันคาก และเมื่อนักเรียนอ่านเรื่องพญาคันคากแล้ว ก็จะต้องเขียนบันทึกความเข้าใจของตนออกมาเป็นความเรียง เพื่อฝึกฝนทักษะทางภาษาทั้งการฟัง พูด อ่าน เขียน และคิดไปพร้อมกัน

ตลอดภาคเรียนนี้ครูปู้ก และครูกานต์ ใช้นิทานพื้นบ้าน ๔ ภาค เป็นสื่อในการเรียนรู้หลักภาษา และการใช้ภาษาในรูปแบบต่างๆ โดยครูจะมาร่วมกันวิเคราะห์ว่า นิทานเรื่องใดมีลักษณะเหมาะสมที่จะนำไปเรียนหลักภาษา และนำไปฝึกฝนทักษะการใช้ภาษาในเรื่องใด

ยกตัวอย่าง เช่น ตำนานเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยวที่จังหวัดปัตตานี เป็นเรื่องราวที่มีความซับซ้อน เมื่อนักเรียนอ่านจบ ครูจะตั้งถามคำถามชวนคิดว่า เพราะเหตุใดชาวจังหวัดปัตตานีถึงศรัทธาในเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว เด็กๆ ตอบว่าเพราะมีความซื่อสัตย์ในคำพูดของตน รักษาคำพูด อดทน พยายามในการตามหาพี่ชาย แต่บางคนบอกว่าไม่เห็นต้องฆ่าตัวตายเลย ทำไมน้องสาวไม่รอให้พี่ชายสร้างมัสยิดให้เสร็จก่อน แล้วค่อยกลับไปหาแม่พร้อมกันก็ได้ อีกอย่างการคิดฆ่าตัวตาย เป็นการบาปและปล่อยให้แม่อยู่ตามลำพังไม่มีคนดูแล ซึ่งก็มีทั้งคนที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับคำตอบของเพื่อน จึงทำให้เกิดบรรยากาศของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเหตุผลที่อยู่เบื้องหลังการกระทำกันอย่างรอบด้าน

ลำดับต่อมาครูให้นักเรียนร่วมกันแบ่งเหตุการณ์หลักๆ ในเรื่อง โดยยกข้อความจากหน้า ๒ - ๓ ของเรื่อง ว่ามีกี่เหตุการณ์ นักเรียนที่แบ่งเหตุการณ์ออกเป็นเรื่องย่อยๆ จะตอบว่ามี ๒ - ๕ เหตุการณ์ ในขณะที่นักเรียนที่อ่านจับประเด็นได้ดีจะตอบว่ามี ๓ เหตุการณ์ เพราะว่าแบ่งตามย่อหน้า เมื่อครูถามต่อว่าแล้วย่อหน้ามีไว้ทำไม นักเรียนจะตอบได้ว่า แต่ละย่อหน้ามีไว้บอกเล่าเหตุการณ์ในแต่ละฉาก จากนั้นครูจึงนำพาเรียนรู้วิธีการสรุปใจความสำคัญของเหตุการณ์ที่ ๑ โดยให้ช่วยกันคิดแล้วครูช่วยเขียนคำตอบของนักเรียนขึ้นบนกระดาน เพื่อให้ทุกคนช่วยกันปรับแก้ไขภาษาให้สั้นกระชับ สามารถสื่อความหมายชัดเจน จนกระทั่งได้ใจความสำคัญที่สมบูรณ์ออกมาในที่สุด

จากนั้นครูได้มอบหมายภารกิจให้ลองฝึกการเขียนสรุปใจความสำคัญจากเหตุการณ์ ต่อมา โดยมีเงื่อนไขที่ทำทนายว่า ให้นักเรียนเขียนสรุปใจความสำคัญในแต่ละย่อหน้า ได้ไม่เกิน ๓ บรรทัด ทันใดนั้นก็เสียงพูดขึ้นมาแล้วจะทำได้อย่างไร ครูจึงบอกว่าจะลองทำดู แล้วจะรู้ว่าทุกคนสามารถทำได้ โดยครูมีตัวช่วยโดยให้ทำงานเป็นคู่ เพื่อฝึกฝนทักษะ ร่วมกันใน ๕ เหตุการณ์แรก นักเรียนสงสัยเสียงดีใจที่ไม่ต้องทำเพียงลำพัง หลายคน ริมมองตากับเพื่อนและชวนไปนั่งทำงานด้วยกัน

บรรยากาศที่ครูสังเกตเห็น คือ ทุกคู่ต่างช่วยกันคิดว่าข้อความตรงไหนคือประเด็น สำคัญในย่อหน้า บางคู่ใช้การนำปากกาสีๆ มาขีดเส้นใต้หรือวงที่ข้อความสำคัญ แล้วจึงมาเขียนเรียบเรียงให้สั้นกระชับ และสามารถสื่อความหมายได้อย่างชัดเจน ทุกคนช่วยกันคิดช่วยกันปรับภาษาให้อ่านง่ายขึ้น แล้วผลัดกันออกมานำเสนอ

เมื่อนักเรียนได้ฝึกทำงานกับคู่ของตนแล้ว ก็ถึงเวลาที่ทุกคน จะต้องเขียนสรุป อีก ๕ เหตุการณ์ที่เหลือด้วยตนเอง เพื่อให้ ครูสามารถตรวจสอบได้ว่า นักเรียนแต่ละคนความเข้าใจใน การเขียนสรุปใจความหรือไม่ ทำได้ดีเพียงไร และยังมีข้อติดขัด เรื่องใด นักเรียนบางคนขบขันทำขำเพื่อนที่เป็นคู่ของตนเอง แต่ ต่างคนต่างทำ ซึ่งครูก็อนุญาต ทำให้นักเรียนรู้สึกมีกำลังใจใน การทำงานมากขึ้น ในขณะที่บางคนขอกลับไปนั่งที่ของตนเองก็มี

การเรียนรู้แบบร่วมมือ
กับเพื่อน ES = ๐.๕๙

เมื่อจบ ๖ สัปดาห์ นักเรียนจะได้เรียนรู้นิทานพื้นบ้านครบทั้ง ๔ ภาค และช่วงเวลา ๒ สัปดาห์สุดท้าย คือ เวลาของการสร้างสรรค์ชิ้นงานจากลายผ้าของภาคต่างๆ ตาม ความสนใจที่นักเรียนทุกคนรอคอย โดยจะต้องทำการค้นคว้าเรียบเรียงความรู้เรื่องผ้า ชนิดนั้นๆ ให้สำเร็จ และต้องเขียนบันทึกขั้นตอนของการทำงานทั้งหมดให้เรียบร้อย ก่อน จึงจะได้ทำการสร้างสรรค์ตัวชิ้นงาน ซึ่งนักเรียนแต่ละคนจะต้องจัดหาอุปกรณ์ ที่จะใช้ทำชิ้นงานมาเอง

* ผลงานการสร้างสรรค์ชิ้นงานจากลายผ้า ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ปีการศึกษา ๒๕๖๒

* ผลงานการสร้างสรรค์ชิ้นงานจากลายผ้า ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ปีการศึกษา ๒๕๖๒

วันสุดท้ายของการเรียนในภาควิริยะ นักเรียนได้ร่วมกันจัดแสดงนิทรรศการผลงานที่สำเร็จได้ด้วยคามเพียร ที่ผู้ชมจะต้องเขียนแสดงความคิดเห็น เพื่อให้แนวทางหรือวิธีในการพัฒนางานแก่เพื่อน เป็นการเขียน “ชื่นชม...เพื่อพัฒนา” ด้วยคำพูดที่ดีต่อใจ ซึ่งพวกเขาเคยได้เรียนรู้มาแล้วจากการจัดนิทรรศการเมื่อปลายภาคเรียนฉันทะที่ผ่านมา

นักเรียนชื่นชมผลงานของเพื่อนอย่างเจียบสงบด้วยความสนใจและตั้งใจ หลายคนเขียนคำชื่นชมเพื่อพัฒนาได้ดีมาก เมื่อหมดเวลาชมนิทรรศการ ทุกคนกลับมานั่งที่ของตนเองและอ่านคำชื่นชมที่เพื่อนเขียนเอาไว้ให้ มีนักเรียนหลายคนสะท้อนว่ารู้สึกภาคภูมิใจเมื่อได้อ่านคำ “ชื่นชม...เพื่อพัฒนา” ที่เพื่อนเขียน เพราะไม่เคยรู้มาก่อนว่าตนเองทำสิ่งนี้ได้ดี และขอบคุณเพื่อนที่ช่วยแนะนำวิธีการทำงานให้ดียิ่งขึ้นเดิม

คำแนะนำป้อนกลับที่ดี
ES ๐.๗๕

เซน - รัชฎ์กฤต นิลรัตนกุล เป็นเด็กผู้ชายไม่กี่คนที่เลือกทำงานประดิษฐ์ด้วยวิธีการปักและถัก ครั้งนี้เขาสามารถเขียนสะท้อนอารมณ์ความรู้สึกของตนเองที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงานได้อย่างละเอียดชัดเจน ซึ่งนับเป็นพัฒนาการด้านการเขียนที่เกิดขึ้นอย่างก้าวกระโดด จากที่เขาไม่เคยเขียนอธิบายได้มากขนาดนี้มาก่อนเลย

“ความเปลี่ยนแปลงในงานประดิษฐ์ตอนภาคเรียนวิริยะของผม คือ ผมออกแบบงานประดิษฐ์ว่าจะทำกำไล แต่เจออุปสรรคที่ว่าไม่มีเอ็นที่เป็นตัวร้อย จึงต้องเปลี่ยนวิธี ผมได้ถอดลายลงมาวาดในตาราง สนุกมากๆ เพราะได้วาดลายที่ตนเองชอบของผมเป็นลายน้ำไหลประยุกต์ ที่มีหลายรูปทรง เช่น สามเหลี่ยม สี่เหลี่ยม เป็นต้น พอถอดลายเสร็จก็เจอด้านต่อไป คือ การทำชิ้นงานลงในกระดาษเอ๓ ที่ต้องบอกลักษณะ สี ประวัติของลาย ผมรู้สึกสนุกและเหนื่อย สนุกมาก เพราะได้ตกแต่งลายให้สวยงามโดยระบายสี ผมชอบระบายสีมาก เหนื่อยมากเหมือนกัน ที่ต้องเขียนเยาะ เพราะมีหลายโจทย์และมีข้อมูลเยาะ เขียนจนมือเมื่อยไปหมดเลย พอทำชิ้นงานลงในกระดาษเอ๓ เสร็จก็ได้ลงมือทำชิ้นงาน

ตอนที่ได้ออกแบบเตรียมอุปกรณ์มาทำ ผมทำการถักเป็น “กระปุกอมลิน” ผมเป็นผู้ชายไม่กี่คนที่ปัก/ ถัก กว่าจะเสร็จใช้เวลาานานมาก ทำในคาบไม่เสร็จจึงต้องเอาไปทำที่บ้านต่อ กว่าจะเสร็จต้องพยายามอย่างหนักมาก วันเสาร์ไม่ได้ทำอะไรที่อยากทำ เพราะต้องทำการถัก ไม่งั้นงานจะไม่เสร็จ นอนดึกมาก ทำงานเช้า ป้าย เย็นเหนื่อยมากๆ ทำจนงานเสร็จ รู้สึกภูมิใจมากที่ตนเองทำงานเสร็จ และภูมิใจที่เพื่อนชม ตอนนิทรรศการสนุกมาก ได้ดูงานเพื่อนๆ ด้วย สนุกมากๆๆ

อุปสรรคตอนทำชิ้นงาน คือ การสอดไหมพรมไม่เข้ารูเข็ม เพราะไหมใหญ่เกินรูเข็ม ทำให้ต้องดัดแปลงไหมให้เล็กจนสอดรูเข็มได้ มันยากมาก บางทีทำเป็น ๓๐ นาที หรือ ๑ ชั่วโมงเลยกว่าจะสอดเข้าไปในรูเข็มได้ ใช้เวลานานมากๆๆ นานจริงๆ นะ ตอนถักก็มีอุปสรรคที่ว่าต้องถักให้ตรงกับตำแหน่งในตารางที่วาดไว้ ทำยากสุดๆ ผมทำเป็นลายน้ำไหลที่ยากและต้องใช้ไหมพรมหลายสีมาก เช่น สีฟ้า แดง เขียว ม่วง เป็นต้น

ความเพียรที่เกิดในชิ้นงาน ผมต้องเพียร คือ ต้องใช้สมาธิสูงมากในการสอดด้ายเข้ารูเข็มที่มีรูเล็กมากๆ บางทีกว่าจะสอดเข้ารูเข็มได้ต้องใช้เวลาราว ๑๕ - ๓๐ นาที หรือส่วนที่เป็นการถักก็มีความซับซ้อน เพราะลายน้ำไหลมีลายประกอบย่อยๆ เช่น ลายจรวด เล็บมือนาง ธาตุ กาบ แมงมุม ปลาหมึก และอื่นๆ ลายที่ยากที่สุด คือ ลายธาตุและกาบ

ผมประเมินความเป็นไทยในชิ้นงานให้ตนเอง ๓ คะแนน เต็ม ๕ คะแนน ผมได้ใช้ลายที่เป็นลายไทย เพราะอยากสืบสานความเป็นไทยของชาวไทย แต่จริงๆ อยากจะใช้วัสดุอุปกรณ์ที่เป็นของคนไทย ผมใช้วิธีปักเฟรม ที่ไม่ใช่ความคิดของคนไทย (อยากใช้ของคนไทยมากกว่า)”

เรื่องเล่าจากห้องเรียน

ในภาคเรียนวิม้งสา ปีการศึกษา ๒๕๖๒ คุณครูก๊ก - นินฤนาท นาคนบุญช่วย และคุณครูอ้น - กรวิทย์ ตรีศาสตร์ คุณครูผู้สอนหน่วยภูมิปัญญาภาษาไทย โรงเรียนเพลินพัฒนา ได้นำเอาภูมิปัญญาจากอาหารริมทาง มาให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ เรียนรู้ควบคู่กันไปกับการเรียนรู้จักคลังคำเกี่ยวกับอาหาร ที่เชื่อมโยงไปยังการเรียนรู้หลักภาษาและการใช้ภาษาในรูปแบบต่างๆ

หน่วยที่เรียนเกี่ยวกับคำพ้องรูปและคำพ้องเสียง มีทั้งหมด ๖ คาบด้วยกัน กิจกรรมแรกเริ่มต้นด้วยการให้นักเรียนเดินไปหาเพื่อนที่มีคำพ้องเสียงในลักษณะเดียวกัน เพื่อจับกลุ่มกันกับเพื่อนที่มีบัตรคำชุดเดียวกัน โดยนักเรียนต้องใช้การสังเกตการอ่านออกเสียงคำบนกระดานที่เพื่อนทยอยนำไปติดเอาไว้ อีกทั้งยังต้องคาดการณ์หลักการตลอดจนสร้างเงื่อนไขในการจับคู่ตัวเอง และหากใครพบว่าบัตรคำในมือ อยู่กลุ่มเดียวกันกับเพื่อนก็สามารถนำไปติดไว้ด้วยกันบนกระดานได้เลย เช่น คำว่า “ตากลม” กับ “ตากลม” นักเรียนเห็นว่าสะกดเหมือนกันจึงนำมาติดไว้ด้วยกัน แต่ไม่มั่นใจว่าคำไหนจะอ่านออกเสียงอย่างไร ระหว่าง ตา - กลม หรือ ตาก - ลม เพราะครูมีเพียงคำมาให้โดยไม่มีภาพประกอบ

ในตอนแรกบนกระดานมีคำที่แปะไว้กระจัดกระจายหลายกลุ่ม ครูจึงให้เวลานักเรียนสังเกตคำที่ปรากฏอยู่ตรงหน้าเพื่อไขคำตอบว่า คำแต่ละคู่หรือกลุ่มมาอยู่ด้วยกันได้อย่างไร มีลักษณะอย่างไร นักเรียนได้ไขคำตอบนี้ร่วมกัน เช่น คำว่า รส รถ รด/บาท บาทร ว่าอ่านออกเสียงเหมือนกันแต่เขียนไม่เหมือนกัน ความหมายก็ไม่เหมือนกัน คำว่าสระ สระ เขียนเหมือนกัน แต่อ่านไม่เหมือนกัน ความหมายก็ไม่เหมือนกัน

ขณะที่ชั้นเรียนกำลังพูดคุยกันอยู่นั้น ครูได้ยินเสียงมาจากมุมหนึ่งของห้องดังขึ้น มาว่า “คำพ้อง!”

หลังจากนั้นครูเขียนลักษณะของคำทั้งสองชุดที่นักเรียนแลกเปลี่ยนไว้บนกระดาน แล้วท้าทายให้นักเรียนออกมาจัดการเคลื่อนไหวย้ายคู่หรือกลุ่มคำต่างๆ ให้อยู่ในสองชุด ดังตัวอย่าง และเมื่อครูถามถึงชื่อของกลุ่มคำที่ครูจัดนักเรียนบางคนสามารถตอบได้ว่าเป็น “คำพ้องรูปและคำพ้องเสียง” อีกทั้งยังช่วยกันแลกเปลี่ยนจนนักเรียนทั้งห้อง เข้าใจลักษณะของคำพ้อง นักเรียนถอดนิยาม / ความหมายของคำพ้องร่วมกันจากการสังเกตวิเคราะห์ลักษณะของคำโดยที่ครูเป็นเพียงแค่ผู้ช่วยจับประเด็นและบันทึกไว้บนกระดานเท่านั้น

“แล้วคำที่เหลือ (เช่น ไก่ขัน ชันน้ำ ชันน้อต ข้าขัน) ต้องนำไปอยู่ในกลุ่มไหน คำพ้องรูปหรือคำพ้องเสียงกันแน่คะ / ครับ” นักเรียนบางคนเริ่มสงสัยและสังเกตเห็นว่าคำที่เหลือไม่สามารถนำไปใส่ในสองกลุ่มนั้นได้เพราะไม่เข้านิยาม / ความหมายของคำพ้องรูปและพ้องเสียง ที่ได้คุยกันไว้ก่อนหน้านี้

“นักเรียนคิดว่าจะจัดกลุ่มคำกลุ่มนี้อย่างไร” นักเรียนตอบว่า “เขียนเหมือนกัน อ่านก็เหมือนกัน ให้เป็นคำกลุ่มที่สาม” ครูเขียนลักษณะของคำชุดนี้ตามที่นักเรียนสังเกตเห็นบนกระดาน “เป็นทั้งคำพ้องรูปและพ้องเสียงคะ / ครับ” ตอนนี้นักเรียนเรียกคำที่ปรากฏบนกระดานว่า “คำพ้อง” และสามารถแยกออกได้เป็นสามประเภท จากการที่ได้ร่วมกันคิด วิเคราะห์ รวมทั้งทดลองอ่านออกเสียงคำที่ครูให้มา ก่อนที่จะตัดสินใจว่าจะให้จัดคำแต่ละคำอยู่ในประเภทใด

จากนั้นครูชวนนักเรียนมาตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง ตอนนี้นักเรียนทุกคนมั่นใจว่าตอนนี้คำแต่ละคู่หรือกลุ่มจัดวางไว้ถูกประเภทแล้ว หลายคนพยายามตรวจสอบด้วยการอ่านออกเสียง บอกความหมายของแต่ละคำ ครูจึงให้นักเรียนลองอ่านออกเสียงคำว่า “เพลลา” และ “เพลลา” ซึ่งถูกจัดอยู่ในคำพ้องรูปและเสียง นักเรียนส่วนใหญ่อ่านว่า เพ - ลา และบอกความหมายได้อย่างถูกต้องว่าหมายถึงเวลา “สองคำนี้อาจจะอ่านไม่เหมือนกันก็ได้ เพราะสระ-สระ ก็อ่านไม่เหมือนกัน ครูไม่น่าจะให้คำที่ซ้ำกันมานะ” ความช่างสังเกตและช่วยกันแลกเปลี่ยน โดยที่ไม่ได้กังวลถึงความถูกต้อง - ผิดทำให้นักเรียนสามารถวางคำได้ถูกประเภทอีกครั้ง

คำแนะนำป้อนกลับที่ดี
ES ๐.๗๕

เมื่อนักเรียนเข้าใจคำพ้องทั้ง ๓ ประเภทแล้ว ครูฉายตัวอย่างภาพห่อโคลงชมอาหารริมทางของนักเรียนที่แต่งไว้เมื่อคาบก่อนหน้าขึ้นบนจอภาพ ให้นักเรียนอ่านพร้อมกัน แล้วค้นหาคำพ้องให้ได้มากที่สุด พร้อมบอกว่าเป็นคำพ้องประเภทใด จากนั้นครูเขียนคำที่นักเรียนแลกเปลี่ยนขึ้นกระดานตามกลุ่มคำพ้องที่นักเรียนแลกเปลี่ยนลำดับต่อไป ครูให้ค้นหาคำที่มีความพ้องกับคำเหล่านั้นมาให้มากที่สุด เช่น คำว่าคนที่เป็นคำนาม กับคำว่าคน ที่เป็นคำกริยา เป็นต้น

ตัวอย่างภาพห่อโคลงของนักเรียน ที่ครูยกมาให้ได้เรียนรู้ร่วมกัน

ร้านอาหารริมทาง	อยู่ท่ามกลางหมู่ผู้คน
แม่ค้าก็รีบร่น	ผัดและคนกลิ้งตามมา
กลิ้งอาหารยั่วลิ้น	ตามทาง
อยู่ที่ริมทาง	แม่ค้า
ร้านอยู่ไม่ห่าง	จากเรา
รีบร่นทำอาหาร	ทุกจานอร่อย ๆ

เด็กหญิงมนพร พัฒนกิตติพงศ์ และเด็กหญิงรดา เจียกภาพร ผู้แต่ง

ข้าวแกงแรงสุดใจ	ใครที่เหนด้องลิ้มลอง
หมูบั้งชวนเหลียวมอง	แม่กำปองทำผัดไทย
ข้าวแกงมีกลิ่นฟุ้ง	เย้ายวน
ทำให้เพื่อนนั้นชวน	คลั่งไคล้
กลิ้งปั่นป่วนรัญจวน	จิตใจ
จึงทำให้ใครใคร	อยากลิ้มลองแกง ๆ

เด็กชายกฤตฐา ภาวสันตานนท์ และเด็กชายราเมศ จงฤกษ์งาม ผู้แต่ง

จากนั้นก็มาถึงช่วงเวลาที่นักเรียนต้องเป็นผู้สร้างคลังคำพ้องทั้ง ๓ ประเภทด้วยตนเอง โดยจับกลุ่มทำงานร่วมกับเพื่อน ๒ - ๓ คนตามความสนใจ และเก็บสะสมคลังคำพ้องลงในตารางพยัญชนะ ก - ฮ ตามหมวดหมู่ตัวอักษร พร้อมบันทึกความหมายของคำเหล่านั้นด้วยใจหทัยที่ครูมอบหมายให้ นั่นคือ... “เห็นพ้องต้องกัน”

ครูเปิดตัวอย่างการทำตารางบันทึกในรูปแบบต่างๆ ให้นักเรียนดู เพื่อเป็นแรงบันดาลใจในการทำ “ชิ้นงานตารางคำพ้อง” จากคำพ้องในตารางพยัญชนะ ก - ฮ ที่นักเรียนออกแบบใหม่ให้กลายเป็นตารางคำพ้องที่สร้างสรรค์ตามจินตนาการ ความชอบของนักเรียนแต่ละกลุ่มที่ประสานความคิดกันจนได้ตารางฉบับของกลุ่มตนเอง ชิ้นงานประกอบไปด้วยชื่อตาราง ตารางคำพ้อง ก - ฮ พร้อมความหมายของคำ และชื่อผู้จัดทำ

เมื่อนักเรียนได้รับมอบหมายใจหทัย “เห็นพ้องต้องกัน” นักเรียนแต่ละกลุ่มเริ่มวางแผนและออกแบบการทำตารางคำพ้องกันอย่างขมุกขมัว แต่ทว่าคำพ้องที่อยู่ในตารางพยัญชนะ ก - ฮ นั้น ยังไม่สมบูรณ์ อักษรบางตัวยังว่าง ไม่มีการเขียนคำใดๆ ครูคอยสังเกตว่านักเรียนจะอย่างไร ในเมื่อคำพ้องตารางแรกยังไม่ครบทั้ง ๔๔ ช่อง แล้วชิ้นงานตารางคำพ้องจะสมบูรณ์ได้อย่างไร

นักเรียนบางกลุ่มเริ่มเห็นว่า หากทุกคนไปออกแบบตารางคำพ้องกันหมด ไม่มีใครค้นหาคำพ้องต่อให้ครบ แต่หากทุกคนมาค้นหาชิ้นงานใหม่ก็จะไม่คืบหน้าสิ่งที่นักเรียนแก้ปัญหาเพื่อให้ทำงานไปได้อย่างต่อเนื่องคือ แบ่งหน้าที่กันอีกครั้ง เพื่อให้การค้นหาและเก็บสะสมคลังคำพ้องสมบูรณ์ที่สุด

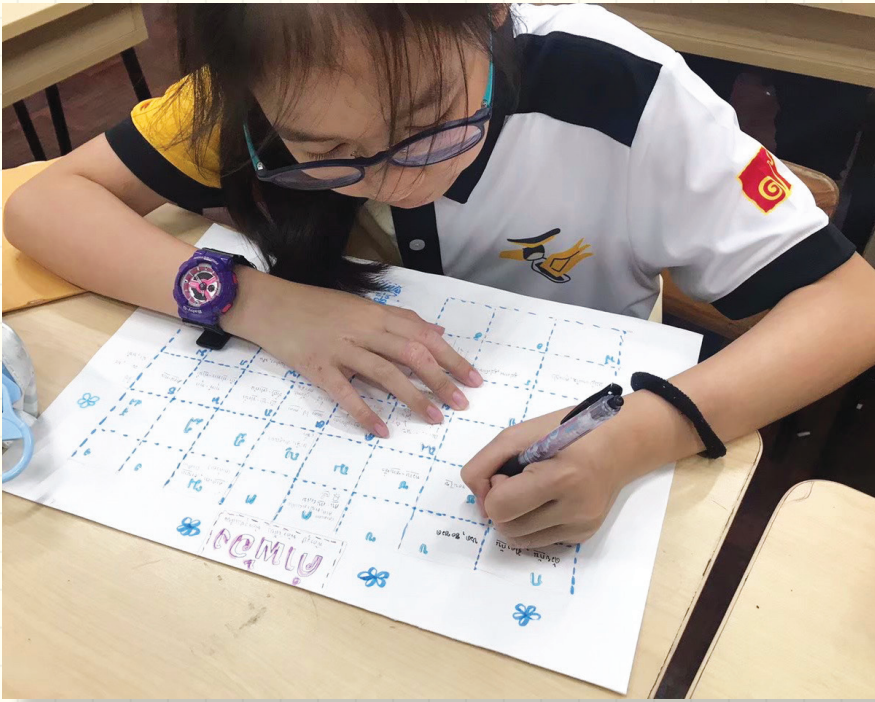
ครูเริ่มเห็นว่าเมื่อนักเรียนค้นหาคำพ้องไม่ได้ โดยเฉพาะ
พยัญชนะที่ไม่คุ้นเคยอย่าง ข ค มีการสอบถามกันข้ามกลุ่ม
และได้ข้อสรุปกันเองว่า อาจจะเว้นช่องนี้ไว้ เนื่องจากไม่สามารถ
ค้นหาคำได้ เนื่องจากเป็นพยัญชนะที่ไม่ได้นำมาใช้แล้ว และ
แต่ละกลุ่มได้จำนวนชุดคำพ้องไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับคลังคำที่
มีมาแต่เดิม ทักษะในค้นหาคลังคำเพิ่มเติม รวมถึงไหวพริบ
ในการคิดหาคำใหม่ด้วย

การเรียนรู้แบบร่วมมือ
กับเพื่อน ES ๐.๕๙

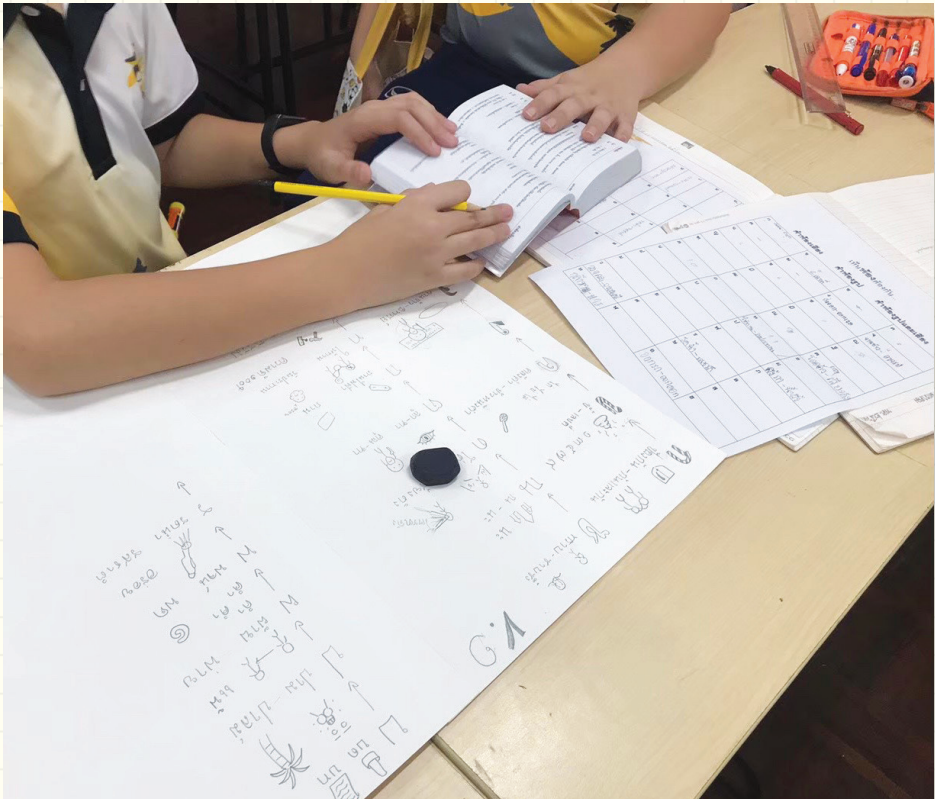
ในช่วงท้ายคาบนักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอความคืบหน้าของตารางคำพ้องร่วมกัน
เพื่อเรียนรู้วิธีการทำงานของเพื่อน และรับฟังแนะนำจากเพื่อนเพื่อพัฒนาการทำงาน
ให้ดีขึ้นกว่าเดิม

วันต่อมาครูนำขนมแพงหลากหลายรูปแบบมาให้นักเรียนดูว่างานที่นักเรียนกำลัง
ทำอยู่นี้ ครูได้รับแรงบันดาลใจมาจากรูปแบบของขนมแพง ที่พบเห็นได้ทั่วไป
ตามร้านชาในสมัยก่อน นักเรียนไม่เคยเห็นมาก่อนจึงให้ความสนใจและรู้สึกชื่นชอบ
ในความเรียบง่ายและแปลกตาของขนมแพงเป็นอย่างยิ่ง

ในคาบเรียนนี้นักเรียนแต่ละกลุ่มได้ร่วมกันออกแบบและวางแผนการทำ “ชิ้นงาน
ตารางคำพ้อง” ต่อจากครั้งที่แล้ว ซึ่งคาบนี้แต่ละกลุ่มจะได้นำเสนอชิ้นงานตาราง
คำพ้องร่วมกัน โดยจัดพื้นที่ในห้องเรียนใหม่ให้สามารถเดินชมผลงานของเพื่อนได้
อย่างสะดวก ไม่วางใกล้กันจนผู้ชมต้องยื่นเบียดเสียดกัน

กติกาในการชมนิทรรศการ คือ นักเรียนทุกคนจะได้รับดาวคนละ ๓ ดวง เพื่อนำไปติดให้กับผลงานที่ตนมีความชื่นชอบ ซึ่งจะติดให้กลุ่มละกี่ดวงก็ได้ ยกเว้นกลุ่มของตัวเอง โดยพิจารณาจากเงื่อนไข คือ

- ชุดคำ มีความน่าสนใจ อาจเป็นคำที่เราคิดไม่ถึงหรือค้นหาไม่ได้
- รูปแบบการทำตารางคำพ้อง มีความสวยงาม สร้างสรรค์ แปลกใหม่

ผลงานที่นำมาจัดแสดงในวันนี้ มีทั้งกลุ่มที่ทำชิ้นงานเสร็จสมบูรณ์แล้ว และกลุ่มที่ขอเวลาทำงานต่อนอกคาบเรียนเพื่อเพิ่มเติมให้งานมีความสมบูรณ์ และมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งครูก็ได้ยืดหยุ่นระยะเวลาในการส่งงานให้ตามคำขอ

ครูสังเกตเห็นว่าทุกกลุ่มตั้งใจในการทำงานนี้กันมาก นั่นอาจเป็นเพราะครูมีแรงจูงใจพิเศษ ซึ่งเป็นที่มาของแรงบันดาลใจของครูในการออกแบบแผนกิจกรรมการเรียนรู้ชุดนี้ มามอบให้แก่นักเรียนด้วยนั่นคือ “ขนมแฉ่ง” ซึ่งนักเรียนกลุ่มที่ได้รับดาวจะสามารถนำดาวมาแลกรับขนมแฉ่งกับครูได้คนละ ๑ ห่อ เพื่อเป็นรางวัลแห่งความมุ่งมั่นตั้งใจที่แสดงให้เห็นว่ากลุ่มของเราสร้างผลงานได้น่าสนใจ การทำงานกลุ่มร่วมกันจนสำเร็จ และเป็นที่ยินยอมของเพื่อนๆ

ผลปรากฏว่า... นักเรียนได้รับดาวกันทุกกลุ่ม และได้เอริตอร้อยกับขนมแฉ่งกันอย่างทั่วถึง

ดวงตา หมายเลข ๖

เจ้าของผลงาน : เด็กหญิงภรภัทร เจนศิริกุล